

Arbete med hyggesfritt skogsbruk och naturvårdande skötsel - erfarenheter från Grip on Life

Dokumentation från workshop

2025-12-15

Författaren har hela ansvaret för innehållet i denna dokumentation. Innehållet ska inte tolkas som Europeiska unionens eller EU-kommissionens officiella ståndpunkt.

The author has full responsibility for the content of this documentation. The content should not be interpreted as the official view of the European Commission or the European Union.

Författare

Karolina Tanse, Skogsstyrelsen

Omslag

Montering av skyltar på demonstrationsområdet
om naturvårdande skötsel vid Hällfors, Byske.

Foto: Göran Andersson

Diarienummer hos Skogsstyrelsen

2020/3225

Med bidrag från Europeiska
unionens LIFE-program

Innehåll

Inledning	4
Workshop del 1 – Utveckling av demonstrationsområdena	5
Sammanfattning, workshop del 1	5
Workshop del 2 – Erfarenhetsutbyte: Hur kan intresset för naturvårdande skötsel och hyggesfritt skogsbruk ökas?	6
Sammanfattning, workshop del 2	7
Workshop del 3 – Kunskapsspridning och användning av demonstrationsområden	8
Sammanfattning, workshop del 3	9
Slutsats	10

Inledning

Inom projektet Grip on Life har vi i Västerbotten och Jämtland arbetat mycket med att skapa demonstrationsområden, bland annat inom hyggesfritt skogsbruk och naturvårdande skötsel. I mars 2025 höll vi en gemensam workshop i tre delar med personal som arbetar med hyggesfritt, naturvårdande skötsel och uppdragsverksamhet på Skogsstyrelsen. Syftet var dels att få synpunkter och idéer på hur demonstrationsområden kan utvecklas och användas för att fortsatt kunna bidra med kunskap, dels att få tillfälle till erfarenhetsutbyte mellan de två ämnena hyggesfritt och naturvårdande skötsel.

Demonstrationsområdena finns kvar i ett antal år till och kan gärna användas vid olika aktiviteter. Grip on Lifes demonstrationsområden finns att hitta på webbplatsen: [Griponlife.se](https://griponlife.se) → [Hitta demonstrationsområden](#)

I det här dokumentet presenteras en sammanfattning av de huvudsakliga synpunkterna, idéerna och förbättringsförslagen som kom fram under workshopen. När projektet nu avslutas vill vi gärna dela med oss av detta för att utveckla och förbättra arbetssätten kring demonstrationsområden, hyggesfritt skogsbruk och naturvårdande skötsel.

Workshop del 1 – Utveckling av demonstrationsområdena

När man anlägger demonstrationsområden kan det vara bra att tänka på några saker som togs upp under workshopen:

- Det är viktigt att märka ut stigar och områden tydligt. Det ska vara enkelt att hitta rätt och besökarna ska lockas att ”kika in”.
- För att inte bara ge information om åtgärder via illustrationer i skyltar är det en bra idé att markera ut vissa saker i skogen också – exempelvis att markera ett utströmningsområde så man får hjälp att identifiera det ”i verkligheten”.
- Det är bra att ha både obehandlade ytor och behandlade/åtgärdade ytor för att kunna jämföra.
- Använd digitala hjälpmedel för att visualisera. Exempelvis vid hyggesfritt finns en app framtagen av Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, där man kan testa att ta bort träd och se hur det blir och vad som händer. Det är också bra med beräkningsexempel för att få en jämförelse mellan olika skötselalternativ/skötselsätt.
- Mängden text på skyltar är något som verkar vara något av en smaksak och beroende på hur mycket man vill läsa och fördjupa sig. Men det är viktigt att tänka på hur skyltarna ska nyttjas – av grupper eller enskilda.

Sammanfattning, workshop del 1

Under workshopen lyftes flera erfarenheter kring hur demonstrationsområden kan utformas för att bli både begripliga och inspirerande. En tydlig skyltning och väl markerade stigar gör det lätt för besökare att hitta rätt och sänker tröskeln för att faktiskt kliva in i området. För att komplettera informationen på skyltarna betonades också värdet av att markera företeelser direkt i skogen, till exempel utströmningsområden, så att besökaren får hjälp att känna igen dem i verkligheten.

Det framhölls som särskilt värdefullt att visa både obehandlade och åtgärdade ytor sida vid sida, eftersom det ger möjlighet till jämförelser och diskussion. Digitala verktyg kan ytterligare förstärka upplevelsen, till exempel genom appar som visualiserar olika skötselalternativ eller enkla beräkningsexempel som visar skillnader mellan olika val. Samtidigt konstaterades att mängden text på skyltar behöver anpassas efter hur området ska användas – om det är tänkt för guidade grupper eller för enskilda besökare som vill stanna upp och fördjupa sig på egen hand.

Workshop del 2 – Erfarenhetsutbyte: Hur kan intresset för naturvårdande skötsel och hyggesfritt skogsbruk ökas?

Har vi de verktyg som behövs för att kunna arbeta på ett bra sätt?
Vad, förutom ekonomiska/personella resurser, behövs?

- Hyggesfrittprojektet avslutas, vilket riskerar att minska aktiviteterna och rådgivningen eftersom det börjar kosta. Vi har dock kompetensen kvar och har en stabil grupp med kunskapen. Risken finns dock att kunskapen inte ”förnyas” och sprids vidare i organisationen på samma sätt.
- Vi har ett antal demonstrationsområden, men när finansieringen försvinner – hur ska dessa då underhållas?
- Filmskogen en viktig resurs att använda och sprida, där man kan hitta mycket bra material.
- Naturvårdande skötsel har hög prioritet via NOKÅS-stödet.
- Skogsstyrelsens Mina sidor kan utvecklas så det finns ett verktyg för att kunna räkna på ekonomisk omloppsanalys för att kunna jämföra hyggesfritt och förnygringsavverkning.
- Ansökningsprocessen för NOKÅS-stöd behöver förenklas och blanketten behöver förbättras. Även blanketten för avverkningsanmälningar behöver utvecklas så det kan finnas en koppling mot NOKÅS. Även handläggningen behöver bli mindre krånglig.
- Det behöver vara tydligt från chefer/ledning att man ska och får arbeta med dessa frågor.
- Kommunera mer för att väcka intresse för hyggesfritt och naturvårdande skötsel.

Vilka argument använder markägare oftast för att inte utföra
naturvård eller hyggesfria åtgärder? Hur kan de bemötas?

- Ekonomiska argument – att det inte är lönsamt (hyggesfritt) och okunskap om att det finns stöd (naturvårdande skötsel).
- Att det är arbetsintensivt.
- Rädsla för att marken blir inlöst (naturvårdande skötsel?).
- Det finns ett motstånd till att skada träd.
- Att det är improduktivt.
- Saknas entreprenörer som kan utföra åtgärden.
- Rädsla att gynna ”artskydds-arter”.
- Förlitar sig på ombud/virkesköpare och blir därför beroende av deras inställning.
- Man är osäker på utfallet.
- Ansökningsprocessen för NOKÅS är krånglig, tar lång tid och ger osäkerhet om det blir ett stöd eller ej.
- Rädsla för att skapa substrat för granbarkborre (naturvårdande skötsel).

- Passar inte in i deras målbild för hur de vill ha sin skog.

Hur kan vi samverka mellan processer och verksamheter för att öka intresset och få större spridning?

- Träffas mer över processerna för att dela erfarenheter.
- Rådgivning och uppdrag, informationsträffar och säljutbildningar.
- Bjuda in oss själva till andras träffar.
- Inte för långa beslutsprocesser, större frihet:
 - Möjlighet att agera självständigt.
 - Kunskapsstöd från enheter.
 - Mandat – visa att det är viktigt att arbeta med, behöver prioriteras upp.

Vilka faktorer upplever ni som viktiga för att få till lyckade projekt och ”kampanjer”?

- Samverkan mellan olika aktörer inom sektorn, både företag och ideella.
- Att inte behöva ta betalt för rådgivning.

Sammanfattning, workshop del 2

Under workshopen hann vi inte gå igenom alla frågorna ordentligt men några grupper hann skriva ner mycket av det som diskuterades under den gemensamma diskussionen.

Det finns lite olika utmaningar för hyggesfritt och naturvårdande skötsel men de har också några gemensamma. Det som är gemensamt är att det kan vara svårt för markägare att se deras nytta av att utföra dessa åtgärder eftersom det ofta innebär en kostnad (naturvårdande skötsel) eller en mindre intäkt jämfört med andra metoder (hyggesfritt). Här är det viktigt för oss att kunna komma med bra argument och visa på exempel där dessa åtgärder lämpar sig. Inom naturvårdande skötsel finns också ett visst motstånd gällande att skada träd, tillföra död ved - markägare kan tycka att det går emot allt det man lärt sig och att man förstör. Här behöver vi vara duktiga på att visa hur risker som granbarkborre hanteras och vilka vinster naturen får av att utföra dessa typer av åtgärder.

En utmaning för oss är att det måste kunna finnas enkla vägar in och en smidigare ärendegång. För hyggesfritt ser deltagarna ett stort hinder i att hyggesfri rådgivning i fält nu blir avgiftsbelagd och att ärendegången för NOKÅS-ärenden tar tid och är krånglig. Flera deltagare önskar också ett större mandat i ärendehantering och att arbetet med naturvårdande skötsel och hyggesfritt prioriteras. Samarbete med andra aktörer ses också som en viktig del för framtiden för att kunna sprida kunskap och lättare hitta kontaktvägar till markägare.

Workshop del 3 – Kunskapsspridning och användning av demonstrationsområden

Hur kan demonstrationsområdena fortsätta att användas i Skogsstyrelsens verksamhet?

- Inom rådgivning (hyggesfritt och naturvårdande skötsel) och i uppdragsverksamheten.
- Vid interna utbildningar och kalibreringar.
- Viktigt att ta hand om områdena och hålla dem i bra skick.
- Bygga på områdena vid behov, var uppmärksam på dem vid nya projekt – vi håller dem levande.
- När vi producerar foto och film.

Hur behöver informationen om demonstrationsområdena sammanställas? Vilket innehåll och information behövs?

- Vad demonstrationsområdet visar och var på området det finns, kontaktperson – håll det kort.
- Beskrivning av historik för att sätta i ett sammanhang.
- Samla information om områdena på ett ställe.
- Sammanställ så det är lätt att få en bra överblick.

Hur tillgängliggör vi informationen om demonstrationsområdena? I vilken form bör man kunna hitta den?

- Broschyrer att dela ut hos kommunernas turistinformation, bibliotek och så vidare.
- Gör Storymaps för att tillgängliggöra områdena digitalt.
- Silva boreal, Mina sidor (kartan).

Hur kan vi sprida kunskap om demonstrationsområdena? Både internt och externt.

- Besök demonstrationsområdena på arbetsplatsträffar och med distrikten.
- Anordna interna utbildningar på områdena.
- Frukostträffar och tjänstemannaträffar.
- Visa upp demonstrationsområdena i Skogseko – till exempel som temanummer eller insticksblad.
- Nyhetsbrev.
- Ha ”Månadens demonstrationsområde” som kommunikationsaktivitet, ordna en liten tävling i anslutning till det.
- Få andra aktörer att länka till demonstrationsområdena från sina webbplatser och karttjänster, till exempel från kommuners webbplatser.

Sammanfattning, workshop del 3

För att sprida kunskap om demonstrationsområdena och fortsätta att använda dem så ser deltagarna att det finns många tillgängliga kanaler för att sprida kunskapen om dem, bland andra våra egna som Skogseko, Mina sidor, nyhetsbrev och så vidare, men idéer om att försöka få in dem på andra aktörers karttjänster skulle kunna bidra till att allmänheten också får en större kunskap om områdena och vissa kan kanske lämpa sig som besöksmål.

Det diskuterades också att vi som organisation behöver bli bättre på att komma ihåg alla dessa demonstrationsområden som skapas. Därför behöver spridning också ske internt och att vi försöker komma ihåg vad som finns i samband med fältdagar, utbildningar, kalibreringar osv. att besöka områdena med distrikten på APT eller liknande kan också vara bra kunskapsspridning men också fortbildning.

Att ha en samlad plats för demonstrationsområdena skulle underlätta för att lätt kunna få en överblick och kunna välja ut ett område att besöka, utveckla eller för att komplettera lämpliga områden via nya/andra projekt.

Att använda de digitala format som finns är också viktigt för att sprida själva informationen som demonstrationsområdena syftar till att ge. Det kan vara via till exempel Storymaps som blir en slags digital vandring i demonstrationsområdet. Sådana format gör att man också kan använda demonstrationsområdet vid digitala träffar och utbildningar för att visa på exempel.

Slutsats

Sammantaget visar diskussionerna att demonstrationsområden har stor potential som verktyg för lärande, dialog och utveckling – men att nyttan beror på hur områdena utformas, används och tas om hand över tid. Tydliga markeringar i skogen, tillsammans med digitala hjälpmedel, gör det lättare att förstå sammanhang och sänker tröskeln för både markägare och andra besökare att ta till sig nya arbetssätt.

Samtidigt finns flera gemensamma utmaningar. Tveksamheten till naturvårdande skötsel och hyggesfritt handlar ofta om ekonomi, invanda arbetssätt och upplevt krångel i processer och ärendehantering. Här kan demonstrationsområden spela en viktig roll genom att visa konkreta exempel, tydliggöra nyttan med åtgärderna och visa hur risker kan hanteras i praktiken. För att lyckas med detta behövs enklare vägar in och ett nära samarbete mellan olika aktörer.

Workshopen pekar också på behovet av ett mer samlat arbetssätt kring demonstrationsområdena. Genom bättre intern spridning, en gemensam överblick och ett mer genomtänkt användande av både fältbesök och digitala kanaler kan områdena bli en långsiktig resurs – inte bara som enskilda exempel, utan som ett stöd för kunskapsspridning, lärande och fortsatt utveckling.

Havs
och Vatten
myndigheten

Med bidrag från Europeiska unionens LIFE-program